

Tekstil ve Konfeksiyon Sanayinin Rekabet Gücü

Dr. İlkkay DİLBER

Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, MANİSA

ÖZET

Dünyanın en eski sanayii dalı olan tekstil ve konfeksiyon sanayiinin gelişim süreci son derece önemlidir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin emek-yoğun üretim tekniğinin geçerli olduğu bu sanayi dalına yönelmeleri, tekstil ve konfeksiyon sanayine yönelik kısıtlayıcı tedbirlerin artması sonucunu doğurmuştur.

Emeğin bol olduğu uzak doğu ülkelerinin sağladığı maliyet avantajı, bu sanayi dalında rekabetin şiddetini ve niteliğini de etkilemiştir. Böylesi bir ortamda AB içinde önemli bir pazar payına sahip ülkemizin, bu payını koruyabilmesi, ancak bu rekabet süreci içinde kalite ve teknoloji avantajlarını iyi kullanabilmesi ile mümkün görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rekabet gücü, Tekstil, Konfeksiyon

Power of Competition Textile Industry

ABSTRACT

Textile and ready-made industries, which is the oldest industry of the world, process of developing is very important. Especially developing countries turn of that industry, product of labour, increasing restrictions.

The labour is wide in far-east countries cause of affect to competition. Turkey owns to important share of market in European Union and must be save that share's. But it is possible that very qualified and advantages of technology in competitions.

Key Words: Competition, Textile, Ready-made

Giriş

Tekstil ve konfeksiyon sanayii; dünyadaki en eski ekonomik faaliyetlerinden biridir. Yazılı tarihten önceki dönemlerde bile, çok basit anlamda tekstil ürünleri kullanılmaktaydı. Tekstil tarihinin başlangıcının taş devrine dayandığı söylenebilir. Kumaşın hayvan postunun yerini almasından beri tekstil, ekonomi tarihinde rol oynayan ana etkenlerden ve en eski insan uğraşlarından biri olmuştur.

Dokumacılıkta elle üretimin yerini makinenin alması ilk defa İngiltere'de sanayi devrimiyle gerçekleşmiştir. İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi, daha sonra Amerika'ya sıçramış, pamuklu çırçırılama makinesinin icadı ile pamuk üretiminin ve pamuklu dokuma sanayiinin gelişmesi sağlanmıştır.

18. yüzyılın ortalarında başlayan ve 19. yüzyılda giderek artan makineleşme uygulamaları ile hızla gelişen tekstil ve konfeksiyon sanayii, 20. yüzyılda, bütünüyle, mekanik üretim yöntemini uygulayan bir sanayi dalı niteliğini kazanmıştır. Son dönemlerde, temel bilimler ile elektronik ve bilgisayar mühendislikleri başta olmak üzere çeşitli mühendislik dallarındaki gelişmelerin, tekstil ve konfeksiyon sanayiine uygulanması sonucunda, gelişmiş ülkelerde sanayiinin yapısı, emek-yoğun sanayi durumundan, sermaye ve makine-yoğun

sanayi durumuna dönüşmüştür. Söz konusu dönüşümde, makineleşme yolundaki gelişmelerin yanı sıra insan yapısı (yapay ve sentetik) liflerin icadının etkisi büyük olmuştur. Doğal lifler yerine kullanılabilen insan yapısı lifler makinelerin ve farklı üretim yöntemlerinin kullanımına olanak tanıdıklarından, teknolojinin gelişmesini zorlamışlardır. Düşük ücret düzeyine sahip gelişmekte olan ülkelerin, sanayileşmiş ülkelerin tekstil sanayi karşısında sağladıkları maliyet avantajları, teknolojik düzeyde sağlanan gelişmeler karşısında artık azalmıştır.

Diğer yandan, tasarım, üretim ve dağıtım arasındaki ilişkilerin uyumlaştırılmasını sağlayan ve bilgisayar ile desteklenen üretim ve yönetim sistemlerinin uygulamaya konulmasıyla dönüşüm tamamlanarak, tekstil ve konfeksiyon sanayii, aynı zamanda beyin gücü yoğun bir sanayi konumuna gelmiştir.

1. Dünya Dış Ticaret Hacmi İçinde Tekstil ve Konfeksiyon Sanayinin Yeri

Dünya ticaret hacminin % 7'sini oluşturan tekstil ve konfeksiyon sanayii, sağladığı istihdam imkanları, üretim sürecinde yaratılan katma değer ve ihracat gelirleri içindeki yüksek payı nedeniyle, ekonomik kalkınma sürecinde önemli roller üstlenen bir sanayi dalıdır.

Gelişmiş ülkelerin 18. yüzyılda gerçekleştirdikleri sanayileşme sürecine damgasını vuran tekstil sanayii, yeni gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarında da aynı görevi yerine getirmektedir.

Tekstil ve konfeksiyon sanayii ürünlerinin kolayca taşınabilir olması, söz konusu sanayi dallarının dünyada hızla yayılmalarına olanak tanımıştır. Bu yayılma, gelişmiş ülkelerin üretim etkinliklerinin bir bölümünü gelişmekte olan ülkelere aktarmalarıyla gerçekleşmiştir. Bu aktarmalar daha çok sanayileşmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere fason olarak hazır giysi yaptırımları şeklinde olmuştur. Üretimin bu şekilde yaygınlaştırılmasının temelinde, doğrudan doğruya işgücü maliyetinin uluslararası ölçekteki farklılığı yatmaktadır.

1980'de 55 milyar dolar olan dünya tekstil ve konfeksiyon sanayi ticareti, 1997 yılında 155 milyar dolara çıkarak en yüksek düzeyine ulaşmış, Asya krizi sonrasında düşen fiyatların etkisiyle ticaret hacmi 1999'da 148 milyar dolara gerilemiştir.

Ülke grupları itibarıyla, 1990 yılı ortalarına kadar Batı Avrupa en büyük tekstil ihracatçısı konumundaydı. Son yirmi yıllık dönem içerisinde; ucuz işgücü ile emek yoğun üretim tekniklerini geliştirerek, ihracatını % 316 oranında artırmayı başaran Asya'nın, toplam tekstil ihracatındaki payı % 27'den % 42'ye yükselirken, aynı dönemde Batı Avrupa, ihracatını sadece % 117 oranında artırmış ve 1980'de dünya tekstil ihracatından %53 oranında pay alırken 1998'de bu oran % 43'e gerilemiştir.

1990-1998 döneminde dünya tekstil ticareti yılda ortalama %5, konfeksiyon ticareti %7 artmıştır. 1980 yılında dünya tekstil ve konfeksiyon sanayi ticareti içinde %57,5 olan tekstilin payı 1990 yılında %49,2'ye 1998 yılında da %45,6'ya düşmüştür.

1990 yılında dünyanın en büyük tekstil ihracatçıları sanayileşmiş ülkeler, Almanya, İtalya, Fransa, Belçika-Lüksemburg (AB Ülkeleri olarak değerlendirilmiştir), ABD ve Japonya iken, 1990-1998 döneminde ihracatlarını ortalamanın üzerinde artıran Hong-Kong, Çin, Güney Kore ve Tayvan üst sıralara çıkmışlardır. 1998 yılında ekonomik krizden etkilenen Asya ülkelerinin ihracatı durağan seyretmiştir. Bunu sonucunda 1997 yılında ilk üç sırada yer alan Hong-Kong, Çin ve Güney Kore sıralamada geri düşerken Almanya birinci, İtalya üçüncü sıraya yükselmişlerdir. 1990-1998 döneminde ihracatını yılda ortalama %12 artıran Türkiye, 1998 yılında dünya ticaretinden aldığı %2,4'lük pay ile tekstil ihracatçısı ülkeler içinde on beşinci sıraya yükselmiştir.

1999 rakamlarıyla, önemli tekstil ihracatçısı olan ülkeler ve ihracat değerleri sırasıyla şu şekildedir; Çin 13 milyar dolar, Almanya 11.9 milyar dolar, İtalya 11.8 milyar dolar, Güney Kore 11.6 milyar dolar, ABD 9.5 milyar dolar, Fransa 7 milyar dolar, Japonya ve Belçika 6.6 milyar dolardır. Tablo-1'de bazı seçilmiş ülkelerin dünya tekstil ihracatı içindeki paylarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi tekstil ihracatında gelişmekte olan ülkelerin payları giderek artmış, gelişmiş ülkelerin payları ise özellikle 1990'lardan sonra azalmıştır.

Tablo- 1: Ülkeler İtibariyle Dünyada Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii İhracatı (2001 Yılı Değerleriyle)

ÜLKELER	TEKSTİL SANAYİİ		KONFEKSİYON SANAYİİ	
	Değer (Milyar\$)	Payı (%)	Değer (Milyar\$)	Payı (%)
AB	50,54	34,4	47,09	24,1
Çin	16,83	11,4	36,65	18,8
Hong-Kong	12,21	13	23,45	11,3
G. Kore	10,94	7,4	4,31	2,2
ABD	10,49	7,1	7,01	3,6
Hindistan	5,09	3,8	6,03	3,1
Türkiye	3,91	2,7	6,63	3,4

Kaynak : Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, **2002 Yılı Türkiye Hazır Giyim ve Tekstil Sanayii Değerlendirme Raporu**, İstanbul, Ocak-2003, s.9.

Gelişmiş ülkeler, önemli tekstil ihracatçıları olmakla birlikte toplam ithalatlarıyla da önemli birer pazar konumundadırlar. En fazla tekstil ürünü ithal eden ülkeler arasında bulunan ülkelerin toplam ithalat değerleri ise şöyledir; ABD 14.3 milyar, Çin 12.6, Almanya 9.9 milyar dolar, İngiltere 7.4 milyar dolar, Fransa 6.9 milyar dolar, İtalya 5.8 milyar dolar.

En büyük tekstil ithalatçıları temelde gelişmiş ülkelerdir. Dünyanın en büyük konfeksiyon ihracatçısı olan Çin üçüncü büyük tekstil ithalatçısı konumuna yükselmiştir. Hong-Kong'un ticaret hacmindeki büyüklüğünün arkasında re-eksport (tekrar ihracat) yatmaktadır. Hong-Kong, Çin Halk Cumhuriyeti'nden sonra dünyada en çok tekstil ürünü ihracatı yapan ülkedir. Hong Kong tekstil sanayi, özellikle kaliteli boyanmış ve baskı yapılmış kumaşları ile bilinmektedir.

Ayrıca, pamuktan iplik, denim ve pamuklu örme tekstil ürünlerinde de Hong-Kong uluslararası ticarete önemli bir yere sahiptir.

1990-98 döneminde ABD'nin tekstil ithalatı artarken, Almanya'nın gerilemiştir. 1998 yılında Uzakdoğu Asya ülkelerinin tekstil ithalatı, ihracatındaki azalmaya paralel olarak düşmüştür.

Tablo-2: Ülkeler İtibariyle Dünyada Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii İthalatı (1998 Yılı Değerleriyle)

ÜLKELER	TEKSTİL SANAYİİ		KONFEKSİYON SANAYİİ	
	Değer (Milyar\$)	Payı (%)	Değer (Milyar\$)	Payı (%)
<i>Hong-Kong</i>	16.21	1,8	15.02	1,00
ABD	12.46	8,6	5.30	29,90
Almanya	10.39	7,0	22.49	12,00
İngiltere	8.46	5,3	11.17	6,40
Fransa	6.97	4,8	10.76	6,30
İtalya	6.41	4,2	5.30	3,10
Japonya	5.81	2,8	16.73	7,90
<i>Belçika-Lük</i>	3.99	2,8	4.48	2,80

Kaynak : Yavuz EGE, "Günümüzde ve Gelecekte Tekstil ve Konfeksiyon Dış Ticareti ve İzlenebilecek Yeni Politikalar", Tekstil İşveren Dergisi, Sayı:235, Temmuz 1999.s.15.

Ülkemizin 2000 yılı tekstil ihracat ve ithalat değerleri sırasıyla 3.8 ve 3.2 milyar dolardır. Son on yılda ortalama 1.3 milyar doları aşan tekstil makine ithalatı ve toplam yatırım büyüklüğü itibarıyla gerek pamuklu ve gerekse de sentetik tekstil ürünlerinde önemli bir kapasiteye sahip ülkemiz için 3.8 milyar dolarlık tekstil ürünleri ihracatı yeterli görülecek bir rakam olarak değerlendirilmemelidir. Diğer taraftan, son on yılda yoğunlaşarak devam eden yatırımlara rağmen tekstil hammaddeleri ve ithalatımızın da artmış olması dikkat çeken bir husustur.

Kısıtlayıcı düzenleme ve anlaşmalara rağmen, tekstil ve konfeksiyon sanayii ticareti, üretimden daha hızlı artmaktadır. Nitekim dünya tekstil üretimi son yirmi yıllık dönemde (1980-1999) sadece % 16 oranında artarken, dünya tekstil ticareti % 169 oranında artmıştır. Gelişmiş ülkeler konfeksiyon üretiminden çekilirken, tekstil sanayiinde üretimden vazgeçmemektedirler. Avrupa Birliği ülkelerinde ve Japonya'da pamuklu tekstil sektöründe yaşanan daralmaya rağmen, sentetik tekstil ürünlerinde üretimlerini daraltmamışlardır.

Üç ayrı bölge itibarıyla değerlendirme yapıldığında, Amerika kıtasında tekstil üretimi son yirmi yıllık dönemde % 76 oranında artarken, dünya tekstil ticaretinden bu bölgenin aldığı payın % 108 oranında arttığı görülmektedir. Aynı dönemde Asya kıtasının üretimi % 90, ticareti de % 316 oranında artarken, Avrupa'nın ise tekstil üretiminin % 33 oranında daralmasına karşılık, ticaretinin % 117 oranında arttığı görülmektedir(Oktay,1999:12).

1997 yılında Uzakdoğu Asya ülkelerinde teknolojik ve yapısal değişmeye dayanmayan sadece dış kaynak kullanımına bağlı bir gelişmenin sonucu başlayan

finansal kriz (Krugman,1998), bu ülkelerin tekstil üreticilerini de etkilemiştir. Üretim kapasitelerini arttıramadıkları için azalan verim yasası sonucu ekonomik verimlilikleri düşüş göstermiştir. Yaşadıkları krizden çıkabilmek için ürün fiyatlarını önemli ölçüde düşüren üreticiler, istikrarlı bir gelişme kaydeden dünya tekstil üretim ve ticaretinin gerilemesine neden olmuşlardır. Bu dönemde, kullandığı pamuk, yün, ipek ve keten gibi doğal liflerin üretim sürecinden geçirilmesinden sonra yarattığı katma değer ve ürün çeşitlenmesi açısından da önemli bir değere sahip olan(CBI, 1996:28), tekstil sanayi üretim en fazla, aralarında ülkemizin de bulunduğu Çin, Hindistan, Kore, Tayvan, Endonezya, Pakistan, Meksika, Brezilya gibi gelişmekte olan ülkelerde artış kaydederken, Japonya, ABD gibi gelişmiş ülkelerin tekstil üretimi de nispi olarak artmıştır.

Tekstil ticaretinde artan uluslararası rekabete karşı sahip oldukları avantajları ve pazar paylarını koruyabilmek için gelişmiş ülkeler yeni kapasite artışı yaratmaksızın, üretim süreçlerinin modernizasyonuna yönelik yatırımları gerçekleştirirken, gelişmekte olan ülkeler özellikle son on yılda bütünüyle bir yatırım hamlesi içinde olmuşlardır.

Gelişmiş ülkeler gerçekleştirdikleri yatırımlarla işgücü ve bütünüyle üretim verimliliğinde bir artış sağlamışlar, diğer taraftan AR-GE faaliyetleri sonucu tekstil ürünlerinin dayanıklılık, esneklik, buruşmazlık, yanmazlık, mensucatta kolay ütülenebilirlik gibi kalite özelliklerini geliştirerek, katma değeri yüksek ürünlerin üretimine yönelirken, diğer taraftan tekno-tekstil, bio-tekstil, eko-tekstil gibi yeni alanlarla ve birim fiyatı çok yüksek yeni ürünlerle ürün yelpazelerini zenginleştirmeyi başararak rekabet edebilirliklerini sürdürmektedirler.

2. Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sanayinin Rekabet Gücü

Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) 1986-1994 yılları arasında yapılan Uruguay görüşmelerinde; 2005 yılında tüm kotaların kalkması öngörülmüştür. Dünya ticaretinin serbestleştirilmesi yönünde atılan bu önemli adım, aynı zamanda dış ticarete rekabet sürecini de hızlandıracaktır. Globalleşmenin dünya ekonomisinde ön plana çıktığı günümüzde; dış piyasalardaki pazar paylarının korunması ve artırılması, dünya ekonomisi ile bütünleşmenin sağlanarak rekabet edilebilirlik gücünün yükseltilmesi, tüm ülkelerin temel hedefleri veya amaçları olmuştur.

Globalleşme eğilimlerinin hızla arttığı dünya ekonomisi içinde Türkiye tekstil ve konfeksiyon sanayinin rekabet gücü AB, ABD ve Çin ile ilişkiler olarak farklı açılardan ele alınmalıdır.

2.1 AB Sürecinde Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii ve Rekabet Edebilirliği

1 Mayıs 2004'te tarihindeki en büyük genişlemeyi yaşayacak olan AB ,2005 yılı başından itibaren de kotaların kalkması olayı ile karşı karşıya kalacaktır. Her iki olay da AB Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii'ni ciddi bir şekilde etkileyeceğinden, AB Komisyonu, "Genişlemiş Bir Avrupa'da Tekstil ve

Konfeksiyon Sanayii'nin Geleceği" başlıklı bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor 29 Ekim 2003 tarihinde kabul etmiştir.

AB'de, emek-yoğun konfeksiyon sanayii ile sermaye yoğun tekstil sanayiinin durumları büyük farklılık göstermektedir. Konfeksiyon sanayii dış ticaretinin 2002 yılında 34,1 milyar Euro açık vermesine karşılık, tekstil sanayii dış ticareti 7,9 milyar Euro fazlalık sağlamıştır. AB Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii, kota uygulamasına son verilecek kategorilerde sadece katma değeri yüksek ürünlerde iddialı olup, diğer alt dallara ait ürünleri ya ithalat etmekte ya da hariçte işleme ticareti yoluyla sağlamaktadır. Dolayısıyla kotaların kalkması AB Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii'ni fazla etkilemeyecektir. Asıl etkilenecek olanlar, AB'ne kendi başlarına veya hariçte işleme ticareti kapsamında ürettikleri ürünleri ihraç eden ülkeler olacaktır. Bu ülkeleri ise 2 ana gruba ayırarak değerlendirmek gerekmektedir (Tarakçıoğlu, 2004:12):

a - Türkiye, Romanya, Bulgaristan, Fas, Tunus... gibi özel statüleri (Aday, Gümrük Birliği, Serbest Ticaret Anlaşması...gibi) veya Bangladeş, Sahra-altı Afrika ülkeleri gibi çok fakir olmaları nedeniyle, şu anda da kota uygulanmayan ve gümrük ödemeyen ülkeler.

b - Başta Çin, Hindistan, Pakistan olmak üzere diğer büyük ve küçük tekstil ve konfeksiyon sanayii üreticisi ülkeler.

Tüm kategorilerde kota uygulanmasına son verilmesi, bu iki grup ülke üzerinde birbirinden çok farklı bir etki yaratacaktır. Tüm ülkeler kotasız ihracat yapabilecekleri için, kota uygulamasından muaf olmanın artık herhangi bir avantajı kalmayacağından ve büyük rakiplere karşı korumasız kalacaklarından, özel statülü ve çok fakir ülkeler olumsuz etkilenirlerken; hiçbir kısıtlama olmadan istediği kadar malı AB'ne ihraç edebilecek büyük üretici ülkeler ise, olumlu etkileneceklerdir.

Kota uygulamalarının kaldırılması Türkiye'yi ilk tahminlerden daha fazla etkileyecektir. Türkiye AB ile birlikte Dünyanın en düşük gümrük tarifelerini uygulamaktadır ve yarın ikili görüşmelerde AB Çin'e karşı uygulayacağı gümrük tarifelerini daha da düşürür veya kaldırırorsa, bu aynen Türkiye için de geçerli olacaktır.

Kota ve gümrük koruması kalmayınca, Çin mallarının önünde hiçbir engel kalmayacaktır. Eğer fiyatlarının çok düşük olması veya Çin'den yapılan ithalatın çok aşırı artması gibi nedenlerle Türkiye önleyici önlemler almaya kalkarsa, bu hem zor olacaktır, hem de mallar serbest dolaşım çerçevesinde diğer AB ülkeleri üzerinden yine kolaylıkla Türkiye'ye girecektir. AB'nin Çin'den sonraki 2.büyük tekstil ve konfeksiyon sanayii tedarikçisi Türkiye'dir. Çin AB'ne yaptığı ihracatın yarısını, Türkiye ise daha fazlasını, 2005 yılbaşında kota uygulaması kaldırılacak olan kategorilerde gerçekleştirmektedir. 2005 yılbaşında kota uygulaması kalktığında, Türkiye'nin Gümrük Birliği üyesi olarak Çin'e karşı tek avantajı % 9'luk gümrük vergisi olacaktır.

Bunun yanında dünya ekonomisi ile hem de Avrupa Birliği ile uyum sağlayıcı yasaları düzenlemesi gerekmektedir. Türkiye'nin AB süreci içinde yer alması, sadece Türkiye'nin çıkarına bir durum değildir. Avrupa Birliği'nin de

bizim ürettiğimiz nitelikli ürünlere ve yarattığımız rekabet ortamına ihtiyacı vardır. Çünkü Türkiye'nin en güçlü olduğu sanayi dalı tekstil ve konfeksiyon sanayiidir. Güçlü ortaklıklar, üyelerinin farklı alanlardaki güçlü katılımlarıyla oluşur. Bu nedenle Avrupa Birliği ilişkilerinde, Gümrük Birliği sürecinde, tekstil ve konfeksiyon sanayiinde, gerek kısıtlama ve gerekse kota konularında, kesinlikle taviz verilmemeli ve bu alan pazarlık konusu yapılmamalıdır (Doğan, 1995:8).

Türkiye'nin uluslararası pazarlarda bir taşeron ülke görünümü vermeden rekabet etmesi için bazı önlemleri alması gerekir. Bu önlemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bugün için Almanya'nın Türkiye'den ithal ettiği konfeksiyon ürünlerinin %10'u fason imalat sınıfındadır (Tarakçıoğlu,1995:6). Bu alanda Hong Kong'un, Çin ve Vietnam ile yaptığı gibi sanayide yüksek katma değerli ürünler üzerinde yoğunlaşılmalı ve katma değerde önemli payı oluşturan tasarım, biçki, tanıtım ve pazarlama işi İstanbul'da, dikiş ve diğer işlemler de işçiliğin uygun ve ucuz olduğu ülkelerde tamamlanmalıdır (TOBB,2001:24).
- Tüketici talepleri ve üretim sorunlarının alternatif çözüm yolları belirlenmelidir.
- Dış ticaretin uygulama düzeni ve rekabet süreci ile ilgili hükümet politikaları ve yasal sınırlandırmalar düzene sokulmalıdır.
- Yüksek enflasyon ve döviz kurlarındaki istikrarsızlık giderilmelidir.
- Makroekonomik dengesizlikler ve yapısal sorunlar çözümlenmelidir. Bu sorunlar sanayide yeni teknolojilerin kullanımını ve yeni kapasite yaratacak yatırımları önemli ölçüde engellemektedir.
- Teknolojik yenilikleri destekleyen, araştırma ve geliştirmeyi teşvik eden kurumsal yapıları oluşturacak yasal düzenlemelerin ve uygulamaların eksikliği giderilerek, sanayide teknolojik gelişme sağlanmalıdır.
- Fikri ve sınai mülkiyet haklarına yönelik rekabet ortamı düzenlenmelidir.

Türkiye, Gümrük Birliği anlaşması sonucu Avrupa pazarına rakiplerine göre 10 yıl önce girecektir. Türk tekstil ve konfeksiyon sanayii ürünlerinin AB'ye ihraç edilenlerinden %55'inin kotaya tabi olduğu dikkate alınır, Gümrük Birliği'nin ve ticarete liberasyonun sanayi üzerindeki önemini daha iyi görebiliriz. Bu durum GATT anlaşması çerçevesinde Türkiye'ye rakiplerinin önüne geçme fırsatını yaratacaktır (İZTO,1996:30).

AB pazarı Türkiye için büyük önemini korumaktadır. Türkiye için çok önemli olan bu pazarda Türkiye Doğu Asya'lı üreticilerin ciddi rekabetiyle karşılaşacaktır. AB pazarında en azından mevcut payı korumak ve yavaş yavaş artırmak hedef alınmalıdır. Gümrük Birliği bu anlamda tahmin edilemeyecek derecede bir fırsat yaratmaktadır.

Dünya tekstil ve konfeksiyon sanayii pazarının durumu ülkemizi yakından ilgilendirmektedir. Ancak, Türkiye'yi çok daha yakından ilgilendiren,

Avrupa pazarının etrafındaki üretici rekabet ve bu rekabet ortamı içinde ülkemizin durumudur. Dünya, globalleşmekle birlikte, bazı merkezler çekim alanı olma özelliklerini korumaktadırlar. Örneğin konfeksiyon pazarında AB, ABD ve Japonya en önemli üç ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Avrupa Birliği %36'lık bir payla birinci sırada yer alırken, onu %30'luk bir pay ile ABD izlemektedir, %24'lük payıyla Japonya bu pazarlar sıralamasında üçüncü durumdadır. Bu sıralamada %36'lık oranıyla en geniş pazar durumunda olan Avrupa Birliği, ülkemizi diğerlerinden daha fazla yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenle Avrupa Birliği'ne öncelik vermekte yarar vardır. Çünkü bu pazar aynı zamanda dünya tekstil ve konfeksiyon sanayii üreticisi tüm ülkelerin gün geçtikçe daha çok ilgisini çekmektedir.

Türkiye, 1980'in ilk yarısındaki ihracat atağı ile dünyanın önde gelen tekstil ve konfeksiyon sanayii üreticisi ve ihracatçısı ülkeler arasına girmiştir. Örneğin Türkiye, Çin'den sonra AB pazarına mal satan ikinci büyük ülkedir. Çin, 4 milyar 221.9 milyon dolarla ilk sırada yer alırken, Türkiye 3 milyar 296 milyon dolarla ikinci sıradadır. Türkiye'nin AB tekstil ve konfeksiyon pazarındaki payı %8 civarındadır.

Bir başka önemli rekabet alanı ise Avrupa Birliği ülkelerinin kendi üretken potansiyelidir, İtalya bu pazarda %25 ile en büyük paya sahiptir. Ardında Almanya %15.9 ile ikinci sırada yer almaktadır. Dünyanın en büyük tüketicisi olan Avrupa Birliği'nde Türkiye ve Portekiz aynı oranda, yani %10.9 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye, çeşitli kota kısıtlamaları ve engellemelere rağmen, Avrupa Birliği'nin Fransa ve Benelux devletleri gibi önde gelen üreticilerini geride bırakmıştır. Bu da Türkiye'nin AB pazarında son derece önemli bir yere sahip olduğunu gösteriyor. Türkiye özellikle son yıllarda üretim teknolojisini yenileyerek modern bir alt yapıya kavuşmuştur. Ayrıca, uluslararası pazarlama kuruluşlarıyla kurduğu ortaklıklar sonucu, son derece önemli pazarlama tecrübesi edinmiştir. Bütün bu oluşumlar sonucunda Türkiye, kaliteyle modayı birleştirir bir duruma gelmiştir.

Avrupa Birliği'nde Türkiye'nin en büyük rakibi Çin'dir. Diğer önemli rakip ise Hong-Kong'tur. Fas, Tunus, Mısır, Cezayir ve İsrail ise yine Avrupa Birliğinin ayrıcalıklı ticaret ortaklarıdır. Hindistan da son yıllarda bu alanda başarılıdır.

Hong-Kong'un katma değeri yüksek ürünlerde kaliteli mal ve ürün geliştirmede çok başarılı olduğu gözlenmektedir. Ayrıca konfeksiyon sanayi devlet tarafından önemle desteklenmektedir (Tarakçıoğlu,1995:12). 1992 yılından sonra bu alanda istikrarlı bir gelişme gösteren, Türkiye'nin önemli rakiplerinden birisidir, işgücü maliyeti son derece düşük, hatta bu oran, yaklaşık olarak Türkiye maliyetlerinin yarısına eşittir.

2.2 Tekstil ve Konfeksiyon Sanayiinde Türkiye – ABD İlişkileri

Türkiye'nin ikinci büyük pazarı olan ABD'ye yönelik ihracatta ilk kez 1985 yılında başlayan ve halen 21'i tekstil, 21'i konfeksiyon olmak üzere toplam 42 kategoride devam etmekte olan miktar kısıtlamaları, ABD ile olan tekstil ve

konfeksiyon sanayii ticaretimizdeki gelişmenin seyrini belirleyen ve Türkiye'nin bu pazardaki payını artmasını engelleyen en önemli unsurdur. Miktar kısıtlamalarının 42 kategori ürünü kapsamından dolayı ihracatçıların kota ihtiyacı, mevcut esneklik hakları da kullanılmasına rağmen, karşılanamamaktadır.

ABD tarafından Türkiye tekstil ve konfeksiyon sanayii ihraç ürünlerine 42 kategoride miktar kısıtlaması uygulanmasına karşın, Türkiye tekstil ve konfeksiyon sanayii ihracatın % 50'sinden daha büyük bir kısmını 5-6 ürün kategorisinden oluşturmaktadır. Özellikle bu kategorilerde ihracatçıların kota ihtiyacı mevcut esneklik hakları da kullanılmasına rağmen karşılanamamaktadır. İhracatında sıkışıklık yaşanan ürün kategorileri sırasıyla örme tişört, bluzlar, pantolon, şortlar, bornozlar, bayan gecelik ve pijamaları ile pamuklu çarşaftan oluşmaktadır (TBMM,2002:95).

İki ülke arasında yaşanan kota sorunlarını aşmak amacıyla, ilki 1995 yılı Temmuz ayında Cenevre'de, ikincisi 1998 Nisan ayında yine Cenevre'de ve üçüncüsü de 1999 Eylül'ünde Washington'da olmak üzere yapılan görüşmeler sonrasında, üç anlaşma imzalanmıştır. Ancak, tüm bu anlaşmalar sonucu sağlanan ilave esnekliklerin 2000 yılında son bulması ihracatta yeniden sıkıntı yaşanmasına neden olmuştur.

ABD'nin tekstil ve konfeksiyon sanayiinin dış rekabete daha fazla açma eğilimi içerisinde olduğu bir dönemde, tekstil ve konfeksiyon sanayii ürünleri ihracatımıza uygulanan miktar kısıtlamalarında esneklik sağlanmaması konusundaki katı tutumu, iki ülke arasındaki stratejik işbirliği anlayışına uymayan bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

1985 yılında ABD ile İsrail arasında imzalanan serbest ticaret anlaşması da İsrail'in ABD'ye ihraç ettiği endüstriyel ürünlerin çoğuna gümrük muafiyeti tanınabilmesine imkan sağlamıştır. ABD'den İsrail'e ihraç edilen ürünler de benzer şekilde gümrük muafiyetlerinden faydalanmaktadırlar.

ABD'nin benzer şekilde hazırlayabileceği bir tercihli ticaret anlaşması Türkiye ile ABD arasındaki ticareti zenginleştirme imkanı sağlayacaktır. Belli oranda, hammaddenin ABD'den ithal zorunluluğu ile ABD'nin pamuk, iplik, kumaş, makine, ambalaj ve benzeri ürünleri Türk ihracatçıları tarafından satın alınarak yeni ihraç ürünleri üretilecek ve bu ürünlerin ABD'ye gümrüksüz olarak ihracatı mümkün olabilecektir. Böyle bir tercihli ticaret anlaşması ABD'nin tarımsal ve endüstriyel ihracatını artırırken Türkiye'nin ihracatına da kota ve gümrük vergisi ile ilgili sorunları azaltması ve rekabet gücünü artırması yoluyla katkıda bulunacaktır.

ABD piyasasında da Türkiye, pazar payını en hızlı arttıran ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye'nin ABD'ye yaptığı tekstil ve konfeksiyon sanayii ihracatı 1991 yılında yaklaşık 300 milyon, 1992 yılında 400-500 milyon dolar seviyesinde iken, bu rakam 1993 yılında 600 milyon dolara yaklaşmıştır. 1994 yılı sonunda ise Türkiye'nin bu ülkeye tekstil ve konfeksiyon sanayii ürünleri ihracatı 700 milyon dolar sınırını zorlamıştır. Türkiye, bu hızlı ihracat artışı ile yakın gelecekte ABD pazarındaki payını arttıracaktır (Doğan, 1995:15).

Türkiye'nin dünya tekstil ve konfeksiyon sanayii pazarındaki en büyük rakipleri Uzakdoğu ülkeleridir. Dünyanın iki büyük alıcısı ve dev pazarı olan AB ülkeleri ve ABD'de Türkiye, Uzakdoğu ülkeleri ile zorlu bir rekabet ortamı içindedir. Türkiye, coğrafi yakınlığın verdiği avantajı da iyi kullanarak, AB ülkeleri pazarında Uzakdoğu ülkelerine fark atmaya başlamıştır. Çin dışındaki Uzakdoğu ülkeleri, Türkiye'nin rekabet gücü karşısında gerilemeye başlamıştır. ABD ise çok farklı bir pazardır. Türkiye'nin bu pazardaki payı, yüksek oranlı yıllık artışlarla yükselmekte, Uzakdoğulu rakipleri karşısında giderek güçlenmektedir.

2.3. Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sanayinin Çin Halk Cumhuriyeti İle Rekabet Gücü

Çin Halk Cumhuriyeti 11 Aralık 2001 tarihi itibariyle WTO'ya üye olmuştur. Çin'in, WTO'nun "Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması"na tabi olması ve bunun sonucunda da Anlaşma uyarınca; 2005 yılında kotaların kaldırılmasından ve WTO üyelerine uygulanan tarifelerden yararlanması, dünya tekstil ve konfeksiyon sanayii pazarlarında daha çetin bir rekabet yaşanacağı anlamına gelmektedir.

Öte yandan, Çin'in WTO'ya Katılım Protokolü uyarınca, 2008 yılı sonuna kadar, Çin'in tekstil ve konfeksiyon sanayii ithalatındaki artışın pazar bozucu bir etkisi olması durumunda, Çin'e kota uygulamakta olan tüm ülkeler tarafından korunma önlemlerine başvurulabilecektir. Bu korunma önlemi 2008 yılı sonuna kadar Çin'i ABD ve AB pazarlarında bir ölçüde kontrol altına alabilecek bir mekanizma olarak görülmektedir.

Çin, tekstil ve hazır giyim sanayii konusunda dünyanın en büyük ihracatçısı konumundadır. Hazır giyim emek yoğun bir üretimi gerektirmesi ve Çin'in bol ve düşük maliyetli iş gücü açısından sahip olduğu avantaj, bu sanayiinin de büyüme potansiyelinin yüksek olmasını sağlamaktadır. Çin kaynaklı konfeksiyon ürünlerinin büyük çoğunluğu düşük ve orta kaliteli ürünler olmasına rağmen Çin hazır giyim sanayii, özellikle Hong Kong'daki üreticilerin girişim ve faaliyetleri ile yüksek katma değerli ve kaliteli üretime doğru yönelmektedir.

Çin'de saat başına işçilik ücreti 1996'daki 0,58 \$ seviyesinden, 1998 yılında, 0,62 \$'a çıkmasına rağmen Çin, bugün de dünyadaki en düşük işçilik maliyetinin söz konusu olduğu ülkelere biridir. Fakat özellikle tekstil ve konfeksiyon sanayiindeki firmaların çoğunun devlet mülkiyetinde olmasının bir sonucu olarak işgücü verimliliğinin düşük olması, maliyet avantajını kısıtlamaktadır. Türkiye ve Çin'in tekstil ve konfeksiyon sanayiinde üretim maliyetleri karşılaştırması tablo – 3'te belirtilmiştir. Çin'in tekstil ve konfeksiyon sanayii üretiminde başta işgücü maliyeti olmak üzere, elektrik, arsa ve inşaat giderlerinin çok düşük olması, toplam maliyetinin Türkiye'ye oranla yaklaşık % 40 oranında düşük olmasına neden olmaktadır. Bu durum Çin ile rekabet sürecinde ülkemiz için sıkıntı doğuracak en önemli faktördür.

Tablo - 3:Türkiye ve Çin’de Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii Üretim Maliyetlerinin Karşılaştırılması

MALİYET ÖGELERİ	Arsa Fiyatı Dolar/m ²	İnşaat maliyeti Dolar/m ²	Elektrik Cent/kwh	Su Cent/m ³	Nakliye Dolar/ton	İşçi Ücreti Dolar/saat	Maliyet ABD=100
TÜRKİYE	30	500	3.8	95	1600	2.14	51-53
ÇİN	5	300-400	2.1	45	2200	0.61	33-35

Kaynak : Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, **Türk Hazır Giyim Sektörü Ufuk 2010 Yol Haritası Global Hedefler Ve Politikalar**, Ocak-2004 , s:20-21.

Türkiye’de tekstil ve konfeksiyon sanayiinin alt yapısı çok kuvvetlidir. Üretimde kullanılan ipliğin ve elde edilen dokuma ürünlerinin kaliteli ve kullanılan teknoloji seviyesinin yüksek olması, Türkiye’nin Çin ile rekabetinde kalite açısından yararlanacağı avantajlarıdır.

Çin tekstil ve konfeksiyon sanayiinin alt yapısının ve dokuma kalitesi Türkiye ile aynı özellikleri göstermekle birlikte, iplik kalitesinin ve teknoloji seviyesinin ülkemize göre göreceli düşüklüğü, düşük işgücü maliyeti ile yakaladığı avantajını biraz olsun azaltmaktadır. Türkiye ve Çin’in tekstil ve konfeksiyon sanayii alt yapısının karşılaştırmalı incelemesi tablo – 4’de belirtilmiştir.

Tablo -4: Türkiye ve Çin’de Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii Alt Yapısının Karşılaştırmalı İncelemesi

	Tekstil sektörü ile işbirliği ve alt yapısı	İplik Kalitesi	Dokuma Kalitesi	Teknoloji Seviyesi	Fabrika Ölçeği
TÜRKİYE	Çok kuvvetli	iyi	70-80	80-90	Orta ekonomik ölçek
ÇİN	Kuvvetli	Orta/iyi	70-80	60-70	Orta ekonomik ölçek

Kaynak : Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, **Türkiye Hazır Giyim ve Tekstil Sanayi Değerlendirme Raporu**, İstanbul, 2004, s.13-14.

Tekstil ve konfeksiyon sanayiinin pazarlama süreci kriterleri dikkate alındığında ülkemiz, pazarlamadaki güçlü yapısı ile mal teslimlerini % 90 başarıyla, 3-4 hafta içerisinde gerçekleştirmektedir. Ülkemizde perakendecilik ve mağazacılığın artış göstermektedir.

Çin’in teslimat süresinin daha gecikmeli olması ve perakendeciliğin çok yeni gelişmesi, mağazacılık anlayışının bulunmaması, ülkemizin rekabet sürecinde avantaj elde etmesine yardımcı olmaktadır. Tablo – 5’ de Türkiye ve Çin’in pazarlama süreci kriterleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir

Tablo - 5: Türkiye ve Çin’de Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii Pazarlama Süreci Kriterleri

	Pazarlama	Teslim zamanı	Teslimat başarısı	Koleksiyon başarısı	Perakendeciye doğrudan satış	Mağazacılık
TÜRKİYE	güçlü	3-4 hafta	% 90	Çıkış trendi içinde	artıyor	artıyor
ÇİN	güçlü	3-5 hafta	% 70	Çıkış trendi içinde	Çok yeni	yok

Kaynak : Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, **Türkiye Hazır Giyim ve Tekstil Sanayi Değerlendirme Raporu**, İstanbul, 2004, s.13-14.

Tekstil ve konfeksiyon sanayii ürünlerinde AB pazarında uzun yıllardan beri ülkemizin en önemli rakiplerinden biri olan Çin'e karşı 1996 yılında Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesi ile önemli bir avantaj kazanılmış ve 1996'dan önce AB pazarındaki payı Çin'den daha düşük olmasına karşın, bu tarihten itibaren 2000 yılına kadar Çin'nin önüne geçmiştir. Ancak, 2000 yılı verilerine göre, AB'nin hem tekstil ürünleri, hem de hazır giyim ithalatında Çin birinci sıraya yükselmiştir. 2000 yılında ülkemiz, AB'nin tekstil sanayii ürünleri ithalatında Çin ve ABD'den sonra üçüncü sırada, hazır giyim sanayii ithalatında ise, Çin'den sonra ikinci sırada yer almıştır.

1998 - 2000 döneminde, Çin ve ülkemizin AB'nin toplam tekstil sanayii ithalatı içindeki payları karşılaştırıldığında, ülkemizin payının % 7.4'ten % 8'e , Çin'nin payının ise, % 6.7'den % 9'a yükseldiği görülmektedir.

Aynı dönem itibariyle AB'nin konfeksiyon sanayii ürünleri ithalatında Çin'nin, payı % 13.8'den % 15.9'a yükselmiş, Türkiye'nin payı ise, % 12'den % 11.7'ye gerilemiştir. Tekstil ve konfeksiyon sanayii ürünlerinde AB pazarında miktar kısıtlamalarına tabi olan Çin'nin bu piyasadaki payını ülkemize kıyasla çok daha fazla artırması, ülkemizin bu sanayi dalında AB pazarında kotaların mevcudiyetine rağmen Çin ile rekabette ciddi sıkıntılar yaşadığını göstermektedir

SONUÇ

ABD, dünyanın en büyük ve en etkin tekstil sanayilerinden birine sahiptir. Son on yıl içerisinde firmalar yoğun teknoloji yatırımları gerçekleştirerek üretimi ve kapasiteyi artırmak suretiyle yeniden yapılanmaktadır. Sektör, büyük miktarlarda ticari malların üretiminde ve baskı, boyama ve tamamlama işlemlerinde yüksek verimlilik düzeylerine ulaşmıştır. Tekstil atölyeleri de konfeksiyon sanayiinin ihtiyaçlarına paralel olarak üretimde esnekliği geliştirme amaçlı teknoloji yatırımlarını gerçekleştirmektedirler.

NAFTA Anlaşması'nın 1994 yılında yürürlüğe girmesinin ardından, ABD'nin NAFTA ülkelerinden (Meksika ve Kanada) ithalatı geleneksel tedarikçiler aleyhine bir artış göstermiştir. Nitekim bu iki ülke, ABD'nin başlıca tedarikçileri durumundadır. ABD'nin NAFTA ve İsrail ile mevcut Serbest Ticaret Anlaşmaları haricinde de tekstil ve konfeksiyon sektörü ticaretini yakından ilgilendiren iki farklı tercihlili düzenlemesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Özel Statüü Haiz Sanayi Bölgesi (QIZ) modeli, ikincisi ise "2000 Yılı Ticaret Yasası"

adıylay bilinen tercihli ticaret düzenlemesidir. Bahse konu düzenlemeler ile yaratılan kotasız ve gümrük vergisiz ithalat ve fason işleme avantajları sonucu anılan ülkelerden yapılan ithalatta artış yaşanmıştır.

Çin'nin WTO'ya katılmasıyla ABD'nin bu ülkeye yönelik kotaları kaldırması durumunda, Çin'nin pazar payını artırması ve ülkemiz gibi herhangi bir tercihli düzenlemeden yararlanmayan diğer önemli tedarikçilerin pazar paylarında da Çin'ne karşı bir gerileme olması beklenmesi gereken bir olasılıktır.

2005 yılında tüm WTO üyelerine yönelik kotaların kalkması ile beraber, dünya tekstil ticaretinde ortaya çıkacak serbestleşmenin yaratacağı rekabet ortamında, ülkemiz önemli avantajlara sahip olduğu AB pazarında büyük bir rekabetle karşılaşacaktır. Aynı şekilde, ABD pazarında ülkemizin tabi olduğu kotaların kaldırılması, bu pazara daha fazla ihracat yapmamızın önündeki engellerin aşılmasına hizmet edeceği değerlendirilmekte birlikte, kotaların pazardaki rakiplerimiz bakımından da kaldırılacağı dikkate alındığında, kotaların rekabet güçlerini kullanmalarını engellemesi nedeniyle yeteri kadar pazar paylarını artıramayan Çin gibi rekabet gücü yüksek ülkeler gerek AB gerekse de ABD pazarında ülkemiz için ciddi bir tehlike durumuna geleceklerdir.

Çin başta olmak üzere, iş gücü maliyeti çok düşük uzak doğu ülkelerinin düşük kaliteli ve ucuz mamüllerde sahip olacağı üstünlük dikkate alınarak, ülkemizin uluslararası piyasalarda tekstil ve konfeksiyon sanayiindeki payının ve rekabet gücünün korunabilmesi için, sanayi dalının yeniden yapılandırılması ve ağırlıklı olarak moda-marka ve kaliteyi ön plana alan bir yaklaşım çerçevesinde yönlendirilmesi ve dünya ile rekabet edebilecek şekilde dönüştürülmesi yönündeki çabalara yeni bir ivme kazandırılması zorunluluktur.

KAYNAKÇA

- CBI, "The Role of Developing Countries in Imports of Textiles and Clothing into the Netherlands", CBI News Bulletin, No:231, March 1996, s.28.
- DOĞAN Ali, **Avrupa-Türk Hazır Giyim Sanayileri ve Gümrük Birliği**, Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, İstanbul, Kasım 1995,s.8.
- İzmir Ticaret Odası,**AB Yolunda Tekstil ve Hazır giyim Sektörü**, İZTO Yayın No:106, İzmir, 1996,s.30
- KRUGMAN Paul, "Will Asia Bounce Back?", 1998, www.mit.edu/krugman/homepage
- OKTAY Ali Rıza, "Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii Üzerine Bir Değerlendirme", Tekstil İşveren Dergisi, Sayı: 236, Ağustos 1999, s. 12.
- TARAKÇIOĞLU Işık, "Avrupa Birliği Türk Tekstil Ve Konfeksiyon Sanayii'ni Harcıyor Mu?" ,Türkiye Tekstil İşverenleri Sendikası Dergisi, Sayı:287 , Mart 2004, s:12.
- TARAKÇIOĞLU Işık, "AB ile Gümrük Birliği'ne Gidilmesinin Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayiine Olası Etkileri", İzmir Ticaret Odası Bilim Kurulu Toplantısı'na sunulan bildiri, İzmir, 1995, s.6.
- TBMM ,**Tekstil ve Konfeksiyon Sanayi Komisyon Raporu**, Mayıs,2002,s.95.
- TOBB, **Tekstil ve Konfeksiyon Sanayi Raporu**, İstanbul, Ocak 2001, s.24.
- Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, **Türk Hazır Giyim Sektörü Ufuk 2010 Yol Haritası Global Hedefler Ve Politikalar**, Ocak-2004 , s:20-21.
- Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği**, Türkiye Hazır Giyim ve Tekstil Sanayi Değerlendirme Raporu, İstanbul, 2004, s.13-14.